

Η ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΕ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΗΣ 4ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ;

Όταν ο Ιωάννης Μεταξάς ανέλαμβανε στις 14 Μαρτίου 1936 την αντιπροεδρία και τα υπουργεία Ναυτικών και Αεροπορίας στην υπηρεσιακή κυβέρνηση του Δεμερτζή, στην οποία ήδη συμμετείχε ως υπουργός Στρατιωτικών, κανένας δεν θα μπορούσε να προδικάσει ότι σε έναν μήνα θα γινόταν πρωθυπουργός και στη συνέχεια θα επέβαλε το καθεστώς της 4ης Αυγούστου 1936. Και όμως, τόσο οι εξωτερικές, όσο κυρίως οι εσωτερικές συνθήκες των χρόνων εκείνων είχαν δημιουργήσει από μακρού τις κατάλληλες προϋποθέσεις μιας τέτοιας εξέλιξης.

Η Ελλάδα είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι σπαρασσόταν εδώ και πολλά χρόνια από κομματικό εμφύλιο πόλεμο. Τα κινήματα και οι επαναστάσεις διαδέχονταν το ένα μετά το άλλο και οι καταχρήσεις εξουσίας, ο βαρύτατος διασυρμός των πολιτικών αντιπάλων και η αμοιβαία ανυποληψία είχαν καταστεί καθημερινό φαινόμενο της πολιτικής ζωής της χώρας. Επτά βουλευτικές εκλογές με διαφορετικά εκλογικά συστήματα, δύο δημοψηφίσματα, εναλλαγές κυβερνήσεων, μόνο 5 κυβερνήσεις το 1924, και έξι στρατιωτικά κινήματα στο χρονικό διάστημα 1922-1936 είχαν οδηγήσει τη χώρα σε πολιτική, κοινωνική, οικονομική και ηθική χρεοκοπία.

1. ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ-ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Πολλές φωνές ακούονταν κατά καιρούς από τα χείλη υπευθύνων πολιτικών υπέρ της εγκαθίδρυσης κάποιας μορφής δικτατορίας ως μόνης λύσης στην αχαλίνωτη κοινοβουλευτική αναρχία, που επικρατούσε και άφηνε ακυβέρνητο το έθνος και ανίκανη κάθε κυβέρνηση να αντιμετωπίσει τα σοβαρά εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα, την ίδια στιγμή που στον ουρανό της Ευρώπης άρχισαν να εμφανίζονται απειλητικά τα πρώτα σύννεφα του επερχόμενου Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα:

α. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ενέκρινε και υποστήριξε τα κινήματα εν αποστρατεία και εν ενεργεία Βενιζελικών Αξιωματικών το 1933 και 1935, αντιδημοκρατικές ενέργειες για κατάληψη της εξουσίας. Ο ίδιος δε σε επιστολή του στις 10 Φεβρουαρίου 1936 επέμενε <<στην εξωκομματική κυβέρνηση με στήριξη της Βουλής, δηλαδή στη δικτατορία με κοινοβουλευτικό μανδύα>>. Στη τελευταία δε επιστολή του προς τον Αλέξανδρο Ζάνα τη 10η Μαρτίου 1936 αναφέρει: <<Διατί παραλείπει το καθήκον του(Ο αντικαταστάτης του Θεμιστοκλής Σοφούλης), που έχει να συστήσει την συγκρότησιν κυβερνήσεως, όχι βέβαια υπηρεσιακής, όπως κακώς χαρακτηρίζεται πολλάκις, αλλά εξωκομματικής;>>.

β. Ο Νικόλαος Πλαστήρας σε επιστολή του τον Ιούνιο του 1936 προς φίλο του, που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΑΝΕΞΑΡΗΤΟΣ στις 29 Ιουνίου του 1936 μεταξύ των άλλων σημείων: <<...προσωπικώς πιστεύω ότι μόνο μία ηθική και αφατρίαστος δικτατορία είναι δυνατόν να σώσει την χώραν από την πλήρη αποσύνθεσιν, που την οδηγεί ακατασχέτως ο άθλιος και ταπεινός ανταγωνισμός των πολιτικών παρατάξεων>>.

γ. Ο Γεώργιος Παπανδρέου έγραφε στις 7 Ιανουαρίου 1934: <<Πιστεύω ότι η δικτατορία μπορεί εις ωρισμένες περιστάσεις να αποτελέση ιστορική ανάγκη δι' έναν τόπον, όταν την επιβάλλει ο υπέρτατος νόμος σωτηρίας της πατρίδος>>.

δ. Ο Γεώργιος Καφαντάρης, Υπουργός Οικονομικών σε οικουμενική κυβέρνηση, λόγω των παράλογων απαιτήσεων των βουλευτών απευθυνόμενος στον Ιωάννη Μεταξά, Υπουργό Συγκοινωνιών, είπε: <<Η κατάσταση είναι τραγική. Δεν πάει άλλο. Μια δικτατορία θα μας σώση>>

ε. Οι Γεώργιος Κονδύλης και Αλέξανδρος Χατζηκυριάκος, αλλά και άλλοι με συνεντεύξεις τους σε ξένες εφημερίδες δήλωναν υπέρ των εθνικοολοκληρωτικών καθεστώτων της Ευρώπης, ενώ ο Γ. Βλάχος έγραψε την 23η Μαρτίου 1936, <<...Δικτατορία ή Διευθυντήριο. Επί δύο, τρία ή τέσσερα έτη...>>.

Έτσι οι πολιτικοί αρχηγοί, αλλά και τα κόμματα θα δεχθούν αδιαμαρτύρητα τη δικτατορία, που θεωρούσαν ως τη μόνη διέξοδο από τη παραγμένη πολιτική ζωή της χώρας. Με ελάχιστες εξαιρέσεις μόνο το κομμουνιστικό κόμμα ως συγκροτημένη δύναμη με την παράνομη οργάνωσή του θα διαφοροποιηθεί, θα συνεχίσει τον αντιδικτατορικό αγώνα με σοβαρά προβλήματα στα μέλη του(δηλωσίες, καταδόσεις κ.λ.π.)

2. ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ-ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.

Από απόψεως επικρατουσών συνθηκών στην Ευρώπη η γενική ατμόσφαιρα ήταν ευνοϊκή για την 4η Αυγούστου. Ήδη μεγάλο μέρος της Ευρώπης εκυβερνάτο από ποικιλόμορφες δικτατορίες, ενώ και σ'αυτά τα προπύργια της δημοκρατίας, τη Βρετανία και Γαλλία, είχαν εκδηλωθεί φασιστικές τάσεις. Μεγάλη πέραση εξάλλου είχε και η αντίληψη για τη συγκρότηση <<λαϊκών μετώπων>>, με την πρωτοβουλία των κομμουνιστικών κομμάτων και τη σύμπραξη των αστικών κομμάτων, όπως συνέβη στην Ισπανία και στη Γαλλία το 1936. Αλλά και στην Ελλάδα ανάλογη προσπάθεια απέδωσε το σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα τη 19η Φεβρουαρίου 1936. Εν τω μεταξύ τα πρώτα απειλητικά σύννεφα του πολέμου άρχισαν να εμφανίζονται στο διεθνή ορίζοντα. Συγκεκριμένα:

α. Η Γερμανία στις 16 Μαρτίου 1935 παραβιάζει τη Συνθήκη των Βερσαλλιών και στις 7 Μαρτίου 1936 καταλαμβάνει την αφοπλισμένη δυτική περιοχή του Ρήνου, παραβιάζοντας για δεύτερη φορά τη Συνθήκη των Βερσαλλιών.

β. Η Ιταλία στις 2 Οκτωβρίου 1935 εισβάλλει στην Αβησσυνία.

γ. Συνεχίζεται με αμείωτη ένταση ο εμφύλιος πόλεμος στην Ισπανία με υποστήριξη των δύο παρατάξεων από τα Ευρωπαϊκά κράτη.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Μέσα σ'αυτήν την ατμόσφαιρα η σταθερή διακυβέρνηση της Ελλάδας αποτελούσε πλέον αναγκαία παρέκκλιση από τη νοσούσα δημοκρατία και η εγκαθίδρυση της δικτατορίας κάτω από τις επικρατούσες πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές συνθήκες, εσωτερικές και εξωτερικές, ήταν αναπόφευκτη. Ο πόλεμος πλησίαζε απειλητικά. Παροιμιώδεις παρέμειναν οι απεγνωσμένες εκκλήσεις του Ελευθερίου Βενιζέλου από την Ευρώπη, όπου διέμενε μετά το κίνημα του Μαρτίου 1935, προς τους Δεμερτζή, Ζάννα και Ρούφο:<<...Προς Θεού κυβέρνηση εξωκομματική, ο πόλεμος πλησιάζει>>.

Στις 28 Απριλίου 1936 ο Ι. Μεταξάς έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης με ψήφους 241 υπέρ, 16 κατά και 4 αποχές. Οι 241 θετικές ψήφοι δεν ήταν παρά υπογραφές χρεοκοπίας του κοινοβουλευτισμού κατά τον Β.

Στεφανόπουλο. Οι 247 αδικαιολόγητες απεργίες εντός του Α΄ Εξαμήνου του 1936, τα αιματηρά γεγονότα του Μαΐου 1936 στη Θεσσαλονίκη και τα προετοιμαζόμενα επεισόδια για την 5η Αυγούστου με πρωτοστάτη το κομμουνιστικό κόμμα οδήγησαν τον Ι. Μεταξά το απόγευμα της 4ης Αυγούστου να κηρύξει με την έγκιση του Βασιλέως Γεωργίου του Β΄ το καθεστώς της 4ης Αυγούστου, αναίμακτα, χωρίς ανάμιξη του Στρατού και ιδιαίτερες αντιδράσεις. Χαρακτηριστικά είχε γράψει ο Αμερικανός πρέσβης στην Αθήνα 1933-1941 Λίκολν Μακ Βη: <<Η δικτατορία επεβλήθη με την συναίνεση αυτών, που την υπέστησαν>>.

Ο <<μισητός>> δικτάτορας Ιωάννης Μεταξάς για τους ελάχιστους Έλληνες, αλλά ο Εθνικός ηγέτης για τους άλλους, έλαβε δραστικά μέτρα αναδιοργάνωσης του διαλελυμένου κράτους σε όλους τους τομείς με ιδιαίτερη βαρύτητα στον εκσυγχρονισμό των Ενόπλων Δυνάμεων και στην αμυντική θωράκιση της χώρας. Έτσι η Ελλάδα πανέτοιμη και ισχυρά βροντοφώνησε το θρυλικό ΟΧΙ και σημείωσε το ανεπανάληπτο Έπος του Σαραντα. Έτσι έγινε ο Γιάννης για τους πολεμιστές στρατιώτες του μετώπου.

Θα κλείσουμε το κείμενο της παρούσας ανάρτησης με δύο δηλώσεις για τον Ιωάννη Μεταξά πολιτικών αντιπάλων του: Του ιστορικού αριστερού Σπύρου Λιναρδάτου <<έγινε από τη φορά της ιστορίας ηγέτης του Ελληνικού Λαού>> και του αριστερού δημοσιογράφου Ιωάννη Βούλτεψη <<Το ΟΧΙ δεν το είπε ο Ζαχαριάδης, ούτε ο Λαός, το είπε ο άνθρωπος με τις πιζάμες>>.

ΠΗΓΕΣ.

1. Η Ελλάς μεταξύ των δύο πολέμων 1923-1940 του Γρηγορίου Δαφνή.

2. Μεταξάς-Χίτλερ Ελληνο-Γερμανικές Σχέσεις 1936-1941 του πρέσβη επί τιμή Αννίβα Βελλιιάδη.
Αντιστράτηγος ε.α. Κωνσταντίνος Πατιαλιάκας.

Δημήτρης Ντούρος

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία:

Η κατάρρευση της Ελληνικής Δημοκρατίας του Μεσοπολέμου: Από τις εκλογές της 26ης Ιανουαρίου 1936 έως την 4η Αυγούστου.

ΠΜΣ: Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία
Όνοματεπώνυμο: Δημήτρης Ντούρος
Α.Μ.: 2001335

Επόπτης Σπουδών: Σπεριδών Γ. Πλουμίδης, Επίκουρος Καθηγητής

[«Η κατάρρευση της Ελληνικής Δημοκρατίας του Μεσοπολέμου - Από τις εκλογές της 26ης Ιανουαρίου 1936 έως την 4η Αυγούστου.»](#)

[σελ. 151 - 164 «ΕΠΙΛΟΓΟΣ»](#)